

Crna Gora
AGENCIJA ZA ELEKTRONSKE MEDIJE

Broj: 02 – 2231
Podgorica, 15.12.2023. godine

ANALIZA
TELEVIZIJSKOG IZVJEŠTAVANJA
TOKOM „NEDELJE PONOSA“ – OKTOBAR 2023

ZAKONSKI OKVIR

Ustav Crne Gore, garantuje zaštitu ljudskih prava i sloboda, promovise zabranu izazivanja ili podsticanja mržnje ili netrpeljivosti po bilo kom osnovu, proklamuje zabranu diskriminacije.

Član 2 Zakona o zabrani diskriminacije¹ zabranjuje diskriminaciju zasnovanu, pored ostalog, i na rodnom identitetu i seksualnoj orijentaciji. Član 19 propisuje da se diskriminacijom smatra svako isticanje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica po osnovu rodnog identiteta ili seksualne orijentacije, kao i da svako ima pravo da izrazi svoj rodni identitet i seksualnu orijentaciju i da se ne može pozvati da se o tome javno izrazi.

Član 36 Zakona o medijima² propisuje da je zabranjeno objavljivanje informacija i mišljenja kojima se podstiče diskriminacija, mržnja ili nasilje protiv osoba ili grupe osoba zbog njihovog pripadanja ili nepripadanja nekoj rasi, vjeri, naciji, etničkoj grupi, polu ili seksualnoj opredijeljenosti.

Član 48 Zakona o elektronskim medijima³ propisuje da se AVM uslugom ne smije podsticati, omogućavati podsticanje ili širiti mržnja ili diskriminacija po osnovu rase, etničke pripadnosti, boje kože, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili porodičnog statusa, starosne dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog nasljeđa, rodnog identiteta ili polne orijentacije.

Članom 17 Pravilnika o programskim standardima u elektronskim medijima⁴ propisano je da programski sadržaji elektronskih medija ne smiju biti usmjereni na kršenje zajamčenih sloboda i prava čovjeka i građanina ili izazivanje nacionalne, rasne i vjerske netrpeljivosti ili mržnje. U programima elektronskih medija zabranjeno je emitovanje programskih sadržaja kojim se potencira pripadnost etničkoj grupi, polu ili seksualnoj opredijeljenosti kao obliku diskriminacije prema njima. Elektronski mediji su dužni da izbjegavaju korišćenje uvredljivih termina koji bi se mogli povezati sa određenom društvenom grupom.

DRUŠTVENI KONTEKST I POLAZNI PODACI

Prva Parada ponosa u Crnoj Gori održana je 24. jula 2013.g. u Budvi, u organizaciji LGBT Foruma Progres. Održavanje Parade je bilo praćeno atmosferom nasilja, imajući u vidu da su okupljeni pripadnici LGBTIQ populacije, i oni koji su došli da ih podrže, bili izloženi pozivu na linč. Druga Parada ponosa u Crnoj Gori održana je 20. oktobra 2013.g. u Podgorici, pod sloganom „Crna Gora ponosno“ i protekla je uz jako policijsko obezbjeđenje i manje incidente.

¹ „Službeni list Crne Gore“, br. 046/10, 040/11, 018/14, 042/17

² „Službeni list Crne Gore“, br. 082/20

³ „Sl. list CG“, br. 046/10, 040/11, 053/11, 006/13, 055/16, 082/20

⁴ „Službeni list Crne Gore“, br. 035/11, 007/16

Treća („Tradicionalno ponosni“, 2.11.2014.g.), četvrta („Podrška - Porodična vrijednost“, 17.12.2016.g.), peta („Čojstvom protiv nasilja“, 23.09.2017.g.), šesta („Ne ljubimo lance“, 17.11.2018.g.) i sedma („Ne preko naših leđa“, 21.09.2019.g.) Parada ponosa, sve održane u Podgorici, protekle su bez incidenata i u mirnoj atmosferi. Uvažavajući mjere zbog pandemije virusa Covid – 19, osma Parada ponosa je obilježena defileom automobila u Podgorici, 20.12.2020.g. Deveta Parada ponosa održana je 16. oktobra 2021.g. u Podgorici pod nazivom „Ljubav, ljudi“ u organizaciji NVO Queer Montenegro, a deseta 8. oktobra 2022.g. u Podgorici pod nazivom „Nema više ali“ takođe u organizaciji NVO Queer Montenegro.

Kako su mediji jedan od ključnih faktora za formiranje javnog mnjenja, njihova izvještavanja o događajima poput Parade ponosa imaju veliki značaj. Sa druge strane, kao aktivni učesnici u kreiranju društvenih stavova, odgovorni mediji o pitanjima od značaja za LGBTIQ zajednicu izvještavaju i mimo konkretnih događaja. Zadatak medija je da prenesu nepristrasnu informaciju, da pitanja predstave na objektivan i uravnotežen način, ali je takođe, njihova uloga i da bez predrasuda stanu na stranu pravne jednakosti i doprinesu formiranju šireg društvenog antidiskriminatornog okruženja. Društvena obaveza medija jeste da doprinesu suštinskom razumijevanju određene problematike.

Predstavljanje LGBTIQ osoba u negativnom svjetlu, učinjeno to sa namjerom ili bez nje, utiče na predrasude koje društvo ima. Stereotipno predstavljanje vodi stigmatizaciji sa kojom se LGBTIQ osobe stalno suočavaju. Ignorisanjem prava bilo koje društvene grupe da ostvari pristup medijima na način koji obezbjeđuje da se raspravlja o pitanjima od značaja za jednu zajednicu, jednako je štetno kao i širenje diskriminatornog govora. Zbog toga je veoma značajno kako, ali i u kolikoj mjeri su predstavnici jedne zajednice prisutni u medijima. Navedeno se naročito mora posmatrati u kontekstu činjenice da je sedmica tokom koje se održava Parada ponosa, sedmica u kojoj su LGBTIQ osobe najvidljivije u medijima.

Mediji posljednjih nekoliko godina o ovom događaju, uglavnom, izvještavaju na neutralan način, a u manjoj mjeri bilježi se i pozitivan, podržavajući ton. Iako sve zavisi od profesionalnosti medija, sve je manje senzacionalističkih informacija i negativnih stavova. Ono što nedostaje jeste analitički pristup obradi teme. Putem otvaranja javne debate, prenošenjem različitih stavova i objektiviziranjem problema, mediji obezbjeđuju da šira javnost na osnovu relevantnih informacija i vlastitih promišljanja, izgradi konstruktivan stav. Takođe, jedan od ključnih zaključaka je da mediji o ovome događaju objavljuju sve manje informacija.

Jedanaesta Parada ponosa održana je 21. oktobra 2023.g. u Podgorici pod nazivom „Samoodređenje“ u organizaciji NVO Queer Montenegro. Parada je održana kao centralni događaj „Nedelje ponosa“ od 16. do 22. oktobra 2023.g.

METODOLOŠKI OKVIR

Tokom „Nedelje ponosa“, u periodu od 16. do 22. oktobra 2023.g., analizirane su centralne informativne emisije u programima sedam televizijskih emitera sa nacionalnim pokrivanjem, i to:

Naziv medija	Naziv sadržaja	Vrijeme emitovanja
Prvi program Televizije Crne Gore – TVCG1	<i>Dnevnik</i>	19:30
Televizija Nikšić	<i>Vink</i>	18:00
Prva Televizija	<i>Žurnal</i>	19:00
Televizija E	<i>24 sata</i>	19:00
Televizija Vijesti	<i>Vijesti u pola 7</i>	18:30
Televizija Nova M	<i>Centralni Dnevnik</i>	18:00
Adria Televizija	<i>Info plus</i>	18:00

1. Analizirano je prisustvo (kvantitativni element) informacija i priloga vezanih za održavanje Parade ponosa, kao i svih drugih informacija i priloga, direktno ili indirektno, vezanih za život i rad LGBTIQ populacije u Crnoj Gori. Kvantitativno prisustvo je analizirano po sljedećim parametrima:

1.1. Vrijeme emitovanja, pozicioniranost u odnosu na ostale teme i trajanje sadržaja;

1.2. Vrsta priloga (vijest, izvještaj, osvrt/analiza/komentar, intervju/gost u studiju);

1.2.1. *Vijest* - kratki prilozi, usmjereni uglavnom na davanje informacije, obavještavanje o jednom događaju, pitanju/temi.

1.2.2. *Izvještaj* - širi prilozi organizovani i realizovani sa namjerom da informišu o događaju u njegovom procesu, nečemu što ima tok i više elemenata, sadrži izjave, poruke i zaključke.

1.2.3. *Osvrt/analiza/komentar* - duže forme, proizvedene kao skup više različitih sadržinskih elemenata poput: reagovanja ili komentara na određeni događaj, mišljenja eksperata o događaju ili problematici i sl.

1.2.4. *Intervju/gost u studiju* - prilozi u kojima, u okviru informativne emisije, gostuje javna ili druga ličnost i daje odgovore na novinarska pitanja.

1.3. Karakter priloga (dominantno informativan, dominantno edukativan, dominantno zastupajući, dominantno senzacionalistički);

1.3.1. *Dominantno informativan* - prilog koji ima za cilj da informiše, obavijesti gledaoca o događaju, pitanju ili temi na način da prenosi vijest, bez obrazloženja teme i njenog dubljeg istraživanja.

1.3.2. *Dominantno edukativan* - prilog koji pored vijesti nudi i širi kontekst događaja, pitanja i teme, koji istražuje različite aspekte i poglede, sadržinski nudi sveobuhvatniji koncept.

1.3.3. *Dominantno zastupajući* - (media advocacy) prilog koji zastupa ili pomaže ostvarivanju ideja i ciljeva (šire, društvenih, ili uže, jednog pokreta ili organizacije).

1.3.4. *Dominantno senzacionalistički* - prilog koji se određenim događajem, pitanjem ili temom, bavi isključivo na pristrasan, trivijalan ili tabloidski način, sa ciljem povećanja gledanosti.

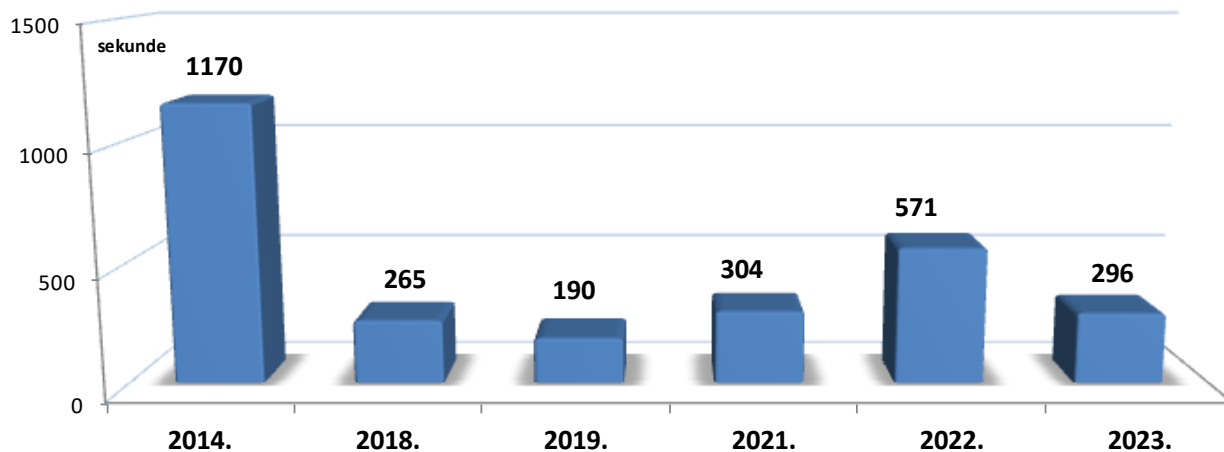
1.4. Način predstavljanja teme sa aspekta učešća sagovornika (državne institucije, nevladine organizacije, LGBTIQ osobe ili osobe iz njihovog bliskog okruženja, građani, bez sagovornika);

1.5. Opšti ton izvještavanja (pozitivan, negativan, neutralan). Pozitivno i negativno izvještavanje se odnosi na to kakav se utisak i generalna poruka šalje gledaocima, u smislu pozitivnog ili negativnog predstavljanja, mogućnosti pripadnika LGBTIQ zajednice i nevladinih organizacija koje se bave zaštitom njihovih prava da upute poruku, slanje poruke tolerancije ili ne. Neutralno izvještavanje se odnosi prvenstveno na „tehničke“, kratke vijesti, bez poruke za gledaoca.

1. KVANTITATIVNA ANALIZA

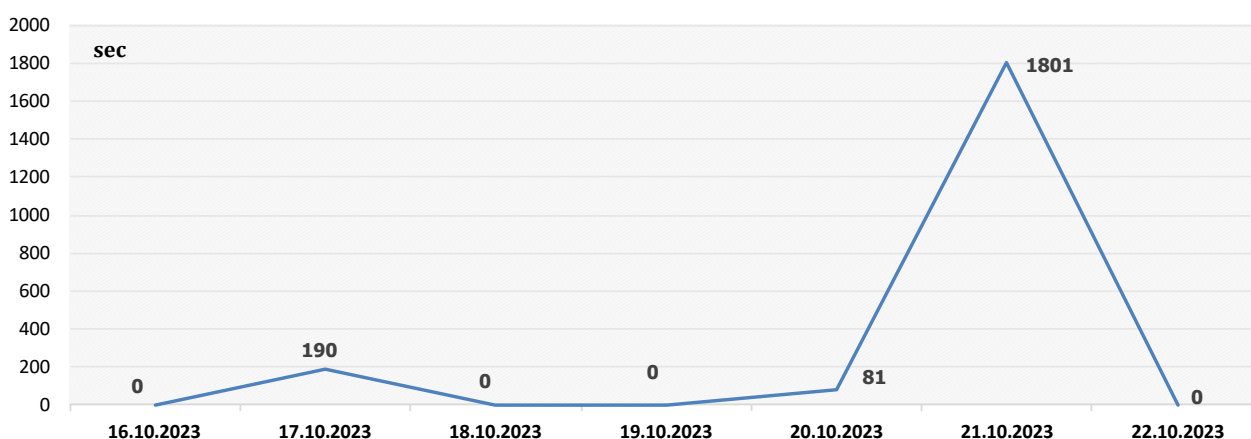
Tokom sedam dana posmatrano je 49 informativnih emisija, prosječnog trajanja 34 minuta. U 10, od posmatranih 49 emisija, emitovano je **13 priloga** vezanih za održavanje Parade ponosa ili na temu prava LGBTIQ zajednice. Ukupno trajanje svih 13 priloga iznosilo je **35 minuta** (2072 sekunde).

Upoređujući sa podacima prikupljenim u vrijeme održavanje Parade ponosa 2021.g. („Ljubav, ljudi“, 16.10.2021.g.) prosječna količina informacija objavljenih 2023.g. u centralnim informativnim emisijama je manja za 3%, dok je u vrijeme održavanja Parade ponosa 2022.g. („Nema više ali“, 8.10.2022.g.) taj procenat iznosio znatno više, čak 48%.

Grafik 1: Informacije u centralnim informativnim emisijama, 2014. - 2023. (prosječna, sekunde)

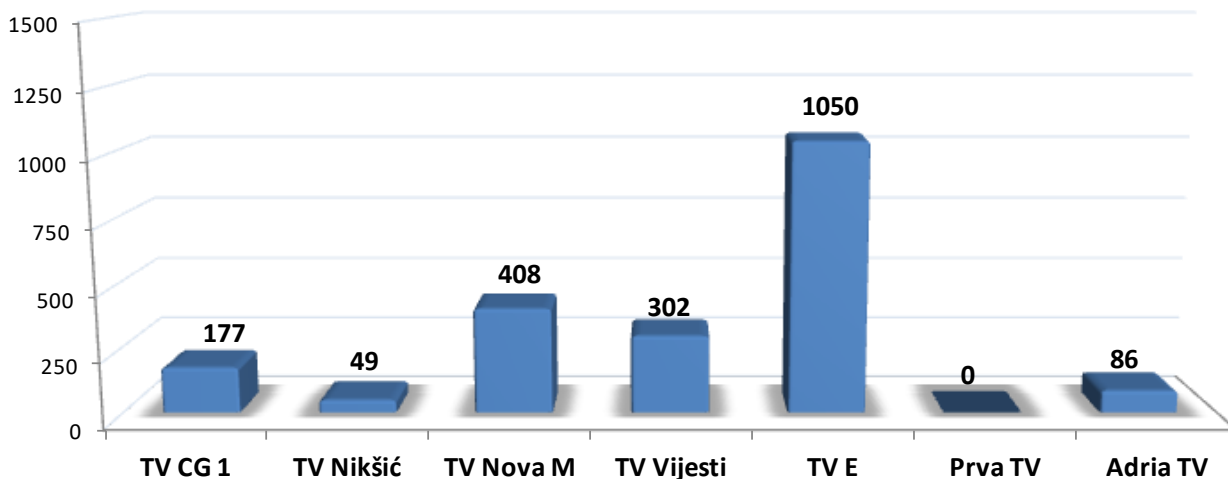
Statistički posmatrano 87% informacija je objavljeno na sam dan održavanja Parade ponosa (21. oktobar). Tokom četiri dana obilježavanja „Nedelje ponosa“, u posmatranim centralnim informativnim emisijama nije bilo informacija o ovom događaju ili pravima LGBTIQ osoba, uopšteno.

Grafik 2: Količina objavljenih informacija po danima (sekunde)

Tokom ranijih godina, na dan održavanja Parade, vijest o tome je bila vodeća (prva) vijest u većini informativnih emisija posmatranih televizijskih emitera. Tokom obilježavanja ovogodišnje „Nedelje ponosa“ informacije i prilozi su većinom objavljivani u drugoj polovini centralnih informativnih emisija (1043 sekunde). U prvom dijelu analiziranih programskih sadržaja objavljeno je 839 sekundi, a na samom kraju 190 sekundi informacija o ovom događaju i temi.

Posmatrajući po emiterima, najviše objavljenih informacija je imala Televizija E, u čijem programu je objavljeno oko 51% svih informacija. Navedeni podatak uslovljen je činjenicom da je na sam dan održavanja Parade ponosa, u okviru centralne informativne emisije „24 sata“, emitovan intervju sa organizatorima iste (NVO Queer Montenegro) u trajanju od 649 sekundi (10 minuta 49 sekundi). U posmatranom periodu, u centralnim informativnim emisijama Prva TV nije bilo informacija posvećenih ovoj temi.

Grafik 3: Informacije po emiterima (sekunde)

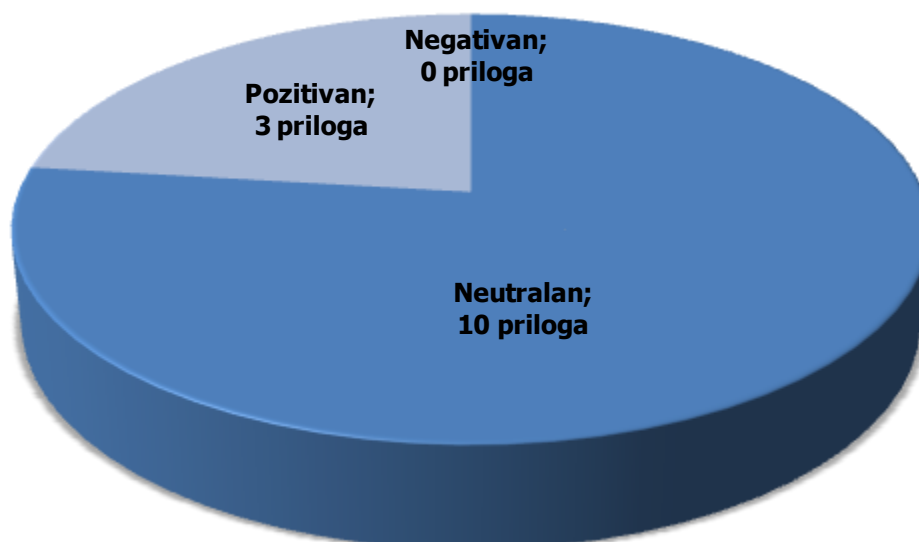
Od ukupno **13 priloga**, šest ih je bilo u formi *izvještaja*. Dva priloga su imala formu *intervjua*, a pet priloga su bila u formi *vijesti*. Korišćenje dužih i sadržajnijih formi ukazuje na posvećenost medija temi.

Od 13 priloga, 10 su bili dominantno informativnog karaktera. Dominantno zastupajući karakter, i to u pozitivnom tonu, imalo je **tri** priloga. Tema je uobičajeno predstavljena uz učešće sagovornika, uglavnom predstavnika LGBTIQ zajednice ili nevladinih organizacija, ali i političkih predstavnika.

Posmatrajući opšti ton izvještavanja, **deset** priloga je imalo neutralan ton. To su prvenstveno prilozima koji daju opšte informacije o održavanju Parade ponosa.

Kao pozitivno izvještavanje se prepoznaju **tri** priloga. U ovim priložima generalna poruka koja se šalje gledaocima je poruka tolerancije koju su uputili organizatori i učesnici Parade i predstavnici državnih institucija. Takođe, objašnjavaju se položaj i problemi sa kojima se suočava LGBTIQ zajednica, daje se prilika njenim predstavnicima da iznesu opšte stavove u vezi sa svojim pravima.

U posmatranom periodu nije evidentiran negativan ton izvještavanja o ovoj temi.

Grafik 4: Opšti ton izvještavanja u priložima (broj priloga)

OCJENE I ZAKLJUČCI

1. Ignorisanjem prava bilo koje društvene grupe da ostvari pristup medijima na način koji obezbjeđuje da se raspravlja o pitanjima od značaja za jednu zajednicu, jednako je štetno kao i širenje diskriminatornog govora. Zbog toga je veoma značajno kako, ali i u kolikoj mjeri su predstavnici jedne zajednice prisutni u medijima.

2. Gotovo 87% informacija vezanih za Paradu ponosa je objavljeno na sam dan održavanja Parade. U poređujući sa podacima prikupljenim u vrijeme održavanje Parade ponosa ranijih godina, prosječan broj priloga je manji, kao i ukupna količina objavljenih informacija.

3. U posmatranom periodu, 50% informacija i priloga je objavljivano u drugom dijelu centralnih informativnih emisija (1043 sekunde). U prvom dijelu analiziranih programskih sadržaja objavljeno je 839 sekundi, a na samom kraju 190 sekundi informacija o ovom događaju i temi.

4. Posmatrajući po emiterima, najviše objavljenih informacija je imala Televizija E, u čijem programu je objavljeno oko 51% svih informacija. U posmatranom periodu, u centralnim informativnim emisijama Prve TV nije bilo informacija posvećenih ovoj temi.

5. Informacije su uglavnom realizovane u formi *izvještaja*, dva priloga su imala formu *intervjua*, a pet priloga je bilo u formi *vijesti*.

6. Prilozi su većinom bili informativnog karaktera. Određeni broj priloga imalo je zastupajući karakter i to u pozitivnom tonu. Tema je uobičajeno predstavljena uz učešće sagovornika, uglavnom predstavnika LGBTIQ zajednice ili nevladinih organizacija, ali i političkih predstavnika.

7. Posmatrajući opšti ton izvještavanja, deset priloga karakteriše neutralno izvještavanje. Pozitivan ton u odnosu na održavanje Parade ponosa imalo je tri priloga, dok negativan ton izvještavanja nije zabilježen tokom analiziranog perioda.

DIREKTORICA
Sunčica Bakić